

Protokoll fört vid enskild föredragning

Social- och miljöavdelningen

Miljöbyrån, S4

Beslutande

Vicelanråd

Camilla Gunell

Föredragande

Vattenbiolog

Susanne Vävare

Justerat

Omedelbart

Ärende/Dnr/Exp.

Beslut

Nr 86

Ålands landskapsregering beslutar att begära in underlag för en strategi mot mikroplaster

ÅLR 2016/4673

135 S4

Då det finns alternativa produkter utan primära mikroplaster och för att värna våra sjö- och havsmiljöer och dess ekosystem i ett långsiktigt hållbarhetsperspektiv har landskapsregeringen för avsikt att vid fortsatta upphandlingar ställa miljökrav så att primära mikroplaster utesluts. Landskapsregeringen kommer därmed att uppdatera den Handbok för upphandling som tagits fram med detta miljökrav. Beslut kommer att fattas under hösten 2016.

Beslut

Landskapsregeringen beslutar att begära in underlag för en strategi mot mikroplaster enligt **bilaga 1 S416E35**.

Enligt sändlista

Hänvisning

Kontaktperson
Susanne Vävare

Ärende
**BESLUT ATT BEGÄRA IN UNDERLAG FÖR EN
STRATEGI MOT MIKROPLASTER**

Bakgrund

Mikroplaster som kommer ut i våra vatten innebär ett stort och växande problem. Primär mikroplast tillsätts bland annat avsiktligt i vissa tvätt- och rengöringsprodukter och i kosmetiska produkter. Plastpartiklar används även som slipmedel i blästringssand för användning vid varv, inom textil- respektive bilindustrin samt i läkemedel. När dessa sedan sköljs av med vatten eller utsöndras med avföring hamnar de i avloppssystemen och kan så småningom nå havet.

Uppemot 40 ton mikroplast släpps årligen ut i Östersjön genom användande av kroppsvårdsprodukter som duschgel och peelingkräm (primär plast). Där sker utsläppen främst via avloppsreningsverken. Dessutom sker utsläpp av mikroplast som har sitt ursprung från däck, konstgräs osv till dagvatten (sekundär plast¹).

Mikroplaster finns i idag i alla jordens marina miljöer; i våra vatten och bottensediment, i våra vikar och grunda havsområden och de äts upp av plankton och andra vattenlevande organismer för att slutligen hamna i större fiskar, rovdjur och människor. De handlar om plaster som suger åt sig eller innehåller miljöfarliga ämnen och bakterier som kan ge upphov till en stor mängd skador. Gifterna följer sedan med näringskedjan upp i systemen. Plankton äter plastpartiklar istället för riktig föda och blir ”mätta”. Partiklarna kan skada djurens inre organ och orsaka inflammationer samt påverka deras reproduktion med mera. Det har

---

¹Primär mikroplast – industriellt tillverkade mikropartiklar

Sekundär mikroplast – mikrofibrer från textilier, färgrester och fragment från nedbrytningen av större plastföremål

konstaterats att mikroplaster kan ta sig in i havsdjurens vävnader och försök har utförts på upptaget i musslor. Utifrån de resultaten har en forskare uppskattat att en europeisk skaldjurskonsument får i sig omkring 11 000 plastpartiklar per år². Nu visar en ny svensk studie, som nyligen publicerades i Science, att abborryngel hellre väljer att äta mikroplast framför sin vanliga föda. Abborrynglen slutade växa, tappade sina naturliga beteenden och fick svårt att överleva.

För Östersjön innebär det ett speciellt stort problem med mikroplaster, vilket grundar sig i två långsamma processer: plastens nedbrytningstid i naturen och vattenutbytet i Östersjön. Plasten som hamnar i Östersjön blir kvar där under lång tid.

Övergripande slutsatser

Det behövs ett helhetsgrepp för att komma tillrätta med problemen med plaster och mikroplaster som förorenar våra vattenmiljöer. Att agera mot plaster och mer specifikt mikroplaster är att agera i enlighet med EU:s försiktighetsprincip samt för att uppnå målet i det marina strategidirektivet (MSFD) och dess deskriptor 10 om marint skräp. I förlängningen skyddar man även havets viktiga näringsvävar.

Det behövs arbete på flera olika nivåer och till grund kan t.ex. HELCOM:s aktionsplan mot marint skräp (RAP) ligga. I den finns ett flertal rekommendationer om vad som kan genomföras på olika nivåer såväl nationellt som regionalt, dels av medlemmarna i HELCOM och dels av myndigheter, kommuner, fiskare och genom olika frivilliginsatser. Myndigheter, kommuner och andra kan ställa miljökrav i sina upphandlingar, där de väljer att utesluta alla produkter i form av mikroplaster.

Det finns alternativa produkter utan "slipmedel i form av mikroplaster". Mikroplaster har ingen medicinsk funktion, utan är enbart för att "polera hud och tänder" osv.

Landskapsregeringens förslag till strategi

Då det finns alternativa produkter utan primära mikroplaster och för att värna våra sjö- och havsmiljöer och dess ekosystem i ett långsiktigt hållbarhetsperspektiv har Landskapsregeringen för avsikt att vid fortsatta upphandlingar ställa miljökrav så att primära mikroplaster utesluts. Landskapsregeringen kommer därmed att uppdatera den Handbok för upphandling som tagits fram med detta miljökrav. Beslut kommer att fattas under hösten 2016.

Förslag på skrivning vid kommande upphandlingar:

"Landskapsregeringen har fattat ett beslut att sluta med inköp, användning och spridning av produkter med tillsatser av mikroplast, varvid produkter med tillsatser av primära mikroplaster inte att

---

² http://www.su.se/polopoly_fs/1.232433.1429020022!/menu/standard/file/PBmicroplastSVEwebb.pdf

efterfrågas i denna upphandling. Med mikroplaster menar vi mindre plastpartiklar i storlek under 5 mm. Ifall innehållsförteckningen innehåller ord som polyethylene, polypropylene, polyethylene terephthalate, polymethyl methacrylate och nylon bland ingredienserna så innehåller produkten plast, och det brukar betyda mikroplast”.

Frågeställningar till avdelningar och underställda myndigheter

- Kan ni medverka till en långsiktig strategi mot mikroplaster och utesluta dylika produkter vid era upphandlingar?
- Vilka konsekvenser får landskapsregeringens ställningstagande mot mikroplaster för er?

Ni ombedes inkomma med respons på förslaget senast den 31.8.2016.

Beslut

Landskapsregeringen beslutar att begära in underlag för en strategi mot mikroplaster.

Vicelantråd

Camilla Gunell

Vattenbiolog

Susanne Vävare

BILAGA

Sammanställning avseende mikroplaster

Sändlista

Regeringskansliet, härst.

Infrastrukturavdelningen, härst

Näringsavdelningen, härst

Finansavdelningen, härst

Social och miljöavdelningen, härst

Utbildnings- och kulturavdelningen, härst

Lagberedningen, härst

Janina Reitz, finansavdelningen, härst

Underställda myndigheter:

Datainspektionen, Elverksgatan 10, 22100 Mariehamn

Högskolan på Åland, Pb 1010, 22111 Mariehamn

Motorfordonsbyrån, Möckelövägen 58, 22120 Mariehamn

Ålands arbetsmarknads- och studieservicemyndighet, Pb 2026, 22111 Mariehamn

Ålands folkhögskola, Folkhögskolevägen 41, 22310 Pålbole

Ålands gymnasium, Pb 150, 22101 Mariehamn

Ålands hälso- och sjukvård, Pb 1091, 22111 Mariehamn

Ålands kulturdelegation, utbildnings- och kulturavdelningen, härst.

Ålands miljö- och hälsoskyddsmyndighet, Norragatan 17, 22100 Mariehamn

Ålands musikinstitut, Grindmattesvägen 7, 22100 Mariehamn

Ålands ombudsmannamyndighet, Elverksgatan 10, Kv. iTiden, 22100 Mariehamn

Ålands polismyndighet, Pb 73, 22101 Mariehamn

Ålands sjösäkerhetscentrum, Pb 75, 22101 Mariehamn

Ålands statistik- och utredningsbyrå, Pb 1187, 22111 Mariehamn

Andra verksamheter som hör till förvaltningen:

Landskapets fastighetsverk, härst.

Ålands landsbygdscentrum, Jomalagårdsvägen 17, 22150 Jomala

Ålandstrafiken, Styrmansgatan 1, 22100 Mariehamn

SAMMANSTÄLLNING AVSEENDE MIKROPLASTER

Faktaruta:

Mikroplast är små plastpartiklar som är mindre än 5 millimeter. Partiklarna används främst som slipmedel i kroppscrubb, peeling- och duschkräm, men förekommer också i en mängd andra kosmetiska produkter på den europeiska marknaden; till exempel tandkräm, schampo, hudkrämer, ögonskugga, deodorant, hårspray, rouge, nagellack, mascara, rakkräm, babyprodukter, hand- och ansiktsrengöring, bubbelbad, hårfärgningsmedel och solskyddsmedel. De plasttyper som oftast nämns i samband med dessa produkter är polyeten (PE), polypropen (PP), och polyamid (PA) men även andra plaster förekommer såsom polystyren (PS), polytetrafluoreten (PTFE), polymetylmetakrylat (PMMA), polyestrar såsom polyetylentereftalat (PET), polyuretaner (PU) samt polyetersulfon (PES).

Idag sker ett intensivt arbete på många olika nivåer för att minska användningen av mikroplaster. Göteborgs kommun har infört förbud mot inköp av produkter innehållande mikroplaster, genom upphandlingsförfarande. Svanen (märkningen) har bestämt sig för att inte längre ha produkter innehållande mikroplaster och flera EU-länder har framfört till EU att de önskar ett förbud mot mikroplaster. Sveriges regering överväger att inom kort införa ett förbud mot produkter innehållande mikroplaster. Remisstiden gick ut den 3 maj. Det pågår även en självsanering inom branschen. Så inom några år finns det kanske ett EU-förbud mot mikroplaster.

Källor:

- HELCOM:s Marine Litter action plan.
- Baltic Eye Policy brief 2015. Mikroplaster i hygienartiklar
- Stockholms vatten
- Kemikalieinspektionens rapport 2/16. <http://www.kemi.se/global/rapporter/2016/rapport-2-16-forslag-till-nationellt-forbud-mot-mikrokorn-av-plast-i-kosmetiska-produkter.pdf>